

August Gil Matamala: “La CUP s’assembla a l’esquerra radical dels 70, i Podemos m’evoca el PCE”

August Gil Matamala (Barcelona, 1934) obre, pesadament, la porta del despatx on a les tardes ordena el seu arxiu personal. El fill de maqui murcià Augusto Gil és el jurista referencial en l’activisme pels drets civils a Catalunya. Impulsor de l’Associació d’Advocats Europeus Demòcrates, porta la història de l’esquerra social d’aquest país tatuada en la seva biografia. Ens endinsem en els seus records de la Transició de fa quatre dècades. Una horeta justa. “Quan et fas gran, t’acostumes a viure rodejat de fantasmes”, confessa, mentre el fotògraf comença a fer feina i ell rememora aquell sopar als anys cinquanta al pis parisenc que compartien el seu amic Goytisolo i Monique Lange, editora de la cèlebre Gallimard. Aquesta és una entrevista feta fa dos mesos per la revista VELL/NOU.

Text: Antoni Trobat / Fotos: Xavi Herrero

No hi ha gaire gent que pugui dir que és un personatge d’una novel·la de Vázquez Montalbán. Vós sou Tomás Biedma, l’advocat laboralista de ‘La soledad del manager’ (Planeta, 1977).

La Transició fou un fracàs. De l’esquerra i personal. Res del que havia donat sentit a tants anys de compromís polític es va acomplir en la forma desitjada. Jo procedia d’una militància comunista, al PSUC, del 56 al 68. Però la Transició la vaig viure fora del partit.

El 68 és l’anomenat afer Claudín-Semprún, no? Els heterodoxos del PCE-PSUC contra el carrillisme. Que els acaba expulsant.

Si en una formació comunista d’aquells anys tu intentaves pensar pel teu compte, tenies problemes. Aviat vaig veure que continuar en un partit que no et deixava pensar, ni intervenir, amb un funcionament jeràrquic, no pagava la pena. D’altra banda, aquell mateix any 1968 alguns començarem a apreciar una deriva del PSUC cap a la disposició d’acceptar qualsevol cosa. Vaig anar, llavors, cap al món complicat i desordenat que se’n deia les posicions “esquerranistes”: a l’esquerra del PCE/PSUC.

M’explicaven que a l’editorial Bruguera, aquells anys, d’una plantilla de 1.200 treballadors, n’hi havia 770 afiliats a la CNT. Honestament, vèieu possible la ruptura?

Hi havia quelcom que et feia creure que hi havia esclatxes per transformar-ho tot. Quan estaves, per

exemple, enmig de vagues exemplars al Baix Llobregat o al Vallès... a Roca Radiadors o a la Hispano-Olivetti, amb una classe obrera molt combativa, que omplia a vessar assemblees multitudinàries i amb treballadors formats i llegits, semblava possible donar la batalla al vell règim i a allò que nosaltres en dèiem el reformisme.

El que per a l'esquerra de la Transició fou negatiu va ser l'obstinació a disfressar la impotència de conquesta. Ho diu l'historiador espanyol Juan Andrade.

No ens sentírem impotents. Com a mínim fins que va ser clar cap a on anava tot. Aquells anys entraren les idees provinents de l'autonomia italiana, de [Pannekoek](#), de [Rosa Luxemburg](#)... No era cosa de quatre intel·lectuals. Es tractava de quelcom que es palpava als centres de treball. Mentrestant, el PSUC ja preparava el pacte. Per això no feren res per Puig Antich o per Txiki, Otaegi i els tres del FRAP. Pactaren amb el règim una democràcia controlada pels poder fàctics. Continuista.

Parlem del nou i del vell. Quina diferència veieu entre la Transició de fa 40 anys i la d'avui?

Nosaltres plantejàvem una ruptura. La CUP segurament és el partit que més s'assembla als posicionaments de l'esquerra radical dels setanta. No crec, però, que la CUP cregui que en breu abolirà el capital! Podemos m'evoca el PCE del 78 que va renunciar a trencar amb l''statu quo' 10 anys abans de la Transició. En la qüestió nacional, hem anat enrere.

Què voleu dir?

Per a qualsevol esquerra dels setanta, per moderada que fos, el tema nacional no tenia discussió. L'autodeterminació vindria donada quan l'estructura de l'Estat feixista fos eliminada. La 'rojigualda' franquista era l'enemic dels socialistes madrilenys, dels anarquistes andalusos i dels independentistes catalans. En aquest sentit, el retrocés, els últims 30 anys i ara, és evident.

“Per a mi, ja als anys cinquanta, no era incompatible ser comunista i catalanista”

Hi ha coses que no han mudat: allò social i allò nacional continua presentant-se com una dualitat.

Entro a la facultat de Dret el 52. A la universitat no hi havia comunistes. Hi havia nuclis de nacionalistes vinculats al Front Nacional de Catalunya. Per a mi, no era incompatible ser comunista i catalanista. Vaig mantenir una relació estreta amb l'Albert Manent i en Max Cahner... Intentaven fer xarxa a la universitat per la via de muntar activitats com l'Antologia Poètica Universitària...

L'escriptor i ara diputat de la CUP Julià de Jòdar explica de vos que vàreu participar-hi, a l'Antologia. Que teníeu fusta de poeta. Una mica espriuà.

Aquells joves catalanistes es dedicaven, sobretot, a anar a veure patums. Vaig arribar a conèixer en Duran i Ventosa, que havia estat dirigent de la Lliga. En Pere Quart el visitàrem al seu pis de Gal·la Placídia. Em va semblar amargat. Agre. Havia tornat feia poc de l'exili xilè i vivia, diria, fortes estretors econòmiques. De J. V. Foix recordo una passejada fantàstica en què vaig quedar astorat del seu verb enèrgic! Hauria donat un bon resultat en un míting.

Sou d'una generació essencialment humanista.

Ens vam trobar sense mestres i sense llibres. Sense referents. Sense guia. Aquells anys

d'universitat, és quan descobreixo uns amics que em motivaven molt més que els joves del Front Nacional. Gent que parlava de Pavese, de Faulkner i de 'jazz'... i a la vegada gaudia d'una vida nocturna com cal! Eren Luis Goytisolo, en Luisito, i els seus germans -un clan complicat però divertidíssim!-, Salvador Giner, Joaquim Jordà, Francesc Vallverdú i en Jordi Solé Tura.

Els catalanistes devien ser una mica noucentistes... apagadets... per un noi de 20 anys.

Es va donar un procés d'autoaprenentatge, amb la nova colla. Els uns educàvem els altres. El 56 ja havíem muntat la primera cèl·lula del PSUC a la facultat.

“Vaig ser molt i molt amic de Solé Tura. Ell no va negar l'autodeterminació”

Solé Tura m'interessa. Diuen que representa el règim del 78. La seva misèria i els seus reptes.

Jo vaig ser molt, molt, molt, amic seu. Érem una mena de parella. Sempre anàvem plegats. Del grup d'amics del qual et parlava, en Solé Tura i jo representàvem la gent de procedència obrera. Érem a la universitat per 'xiripa'. No era el nostre lloc. En Solé Tura era un flequer que no es va voler resignar amb el seu destí.

El fantasma del soleturisme, com el del lerrouxisme, és ben present a la Transició d'ara, com ho fou a la de fa 40 anys. Historiadors com [Jordi Serrano](#) o [Xavier Domènech](#) n'han parlat amb profunditat a CRÍTIC en els últims mesos.

El PSUC havia fet part de la Internacional Comunista com a partit nacional català gràcies a Joan Comorera. Teníem, tots, en Solé Tura el que més, això molt clar.

Feu, en un moment donat, un canvi personal, acceptant la reforma...

Era un home ambiciós. Buscava el poder. Va estar exiliat i va pujar a l'escalafó orgànic del PCE -arribant a dirigir la Radio España Independiente, que emetia des de Bucarest. Arran de l'afer Claudín-Semprún, que hem esmentat, fou expulsat i s'organitzà una vida acadèmica a Barcelona, entrant en una fase esquerranista i creant Bandera Roja. En aquella època escriu 'Catalanismo y Revolución Burguesa', la bíblia de molts progres antinacionalistes...

Això és contradictori...

No nega l'autodeterminació. En aquell moment, el catalanisme conservador començava a organitzar-se amb el lideratge de Jordi Pujol. Ell senzillament hi respon.

“Mas és més valent que els líders de la Transició. Té una estranya capacitat de sobreviure”

Els líders del relat transitiu que els de la meva generació ens menjàrem amb patates amb els documentals de la Victoria Prego a TVE, en plena adolescència, a la meitat dels noranta, eren homes egocèntrics.

L'ambició política no és negativa. L'única ambició coherent que jo veig, avui, és la d'Artur Mas. El personatge de Junqueras no l'acabo d'entendre. No sé si vol ser el president de la República. No li veus empenta. Mas és més valent que els líders de la Transició. Té una estranya capacitat de

sobreviure.

Lligant en Solé Tura i en Mas, les elits catalanes a la Transició no feren cap salt... i ara, ho faran?

La Transició dels setanta fou una conxorxa de despatxos, amb una societat dominada per la por, incapaç de prendre la iniciativa. Això d'ara és pura ruptura impulsada per una mobilització social com mai hem conegut.

L'ANC i l'Assemblea de Catalunya són comparables?

L'Assemblea de Catalunya va veure's superada per la capacitat política del PSUC i del reformisme. No tenia l'envergadura i la potència que té ara l'independentisme. Hi ha un component màgic que fa que això d'ara sigui, mites al marge, democràticament molt més potent.

“El fracàs de la Transició va portar-me a vincular-me per primer cop a les organitzacions independentistes”

Vós des de quin any sou independentista?

Autodeterminista, tota la vida. El fracàs de la Transició va portar-me a vincular-me a les organitzacions independentistes de principis dels vuitanta. Hi veia els dipositaris de l'esquerra radical que va intentar esbucar del tot l'antic règim sense aconseguir-ho. M'hi condueix aquesta reflexió i l'activitat professional, és clar.

Sou l'advocat dels encausats pel 'cas Bultó' -mort de l'industrial Josep Maria Bultó a les mans d'un escamot de l'Exèrcit Popular Català, EPOCA, el 1978-, dels detinguts de Terra Lliure...

El dia després de dissoldre's el TOP -Tribunal de Orden Público-, el 1977, es crea l'Audiència Nacional. Fou un maquillatge. L'11 de setembre de 1978 vaig fer el parlament del Fossar de les Moreres. Identificant que la via rupturista era fer créixer l'independentisme.

Les eleccions de l'any següent, a qui donareu suport? Al BEAN -Bloc d'Esquerra d'Alliberament Nacional- de Xirinacs, potser?

Per a mi, els del BEAN eren uns fluixos. A partir que començaren els comicis de l'autonomisme vaig votar ben poques vegades. Només pel referèndum de l'OTAN, el 1986. I ja a finals dels noranta, quan Carod-Rovira entra en escena a ERC.

“Només els independentismes català i basc varen plantar cara al règim del 78 durant els anys vuitanta i noranta”

Després vingueren els vuitanta i els noranta. Se n'haurà de parlar més de l'atmosfera moral i política del joancarlisme, del felipisme i del pujolisme.

La immensa majoria de la gent, també molta de la que havia lluitat contra la dictadura, va acomodar-se a la nova situació. A allò que jo en dic “democràcia controlada”. Aquells anys d'hegemonia del PSC als ajuntaments i de Convergència a la Generalitat va quallar la xarxa clientelar que ja veiem en què ha acabat. Només ens vàrem mantenir fermes una minoria recalcitrant. Són els anys de

l'expressió armada que va significar Terra Lliure i, al País Basc, ETA. Digui el que digui el relat oficial, només els independentismes català i basc varen plantar cara al règim del 78.

Hi ha el perill, avui, que amb la configuració de noves majories, un gruix de la població que ha fet possible els canvis s'adormi als llorers?

Val a dir que acomodar-se o adormir-se a principis dels vuitanta, vist en perspectiva, fou quelcom de normal. Veníem d'una etapa fosca i repressiva. D'alguna manera, l'Estat Espanyol sortit del final del franquisme i dels Pactes de La Moncloa estava molt legitimat. Ara és diferent. Hi ha una base popular i de classes mitjanes dinàmiques que ha esperonat el procés amb una visió crítica. El procés en si és el resultat de la crisi del model anterior, que ens havien venut com quasi perfecte, modèlic. L'impuls creatiu cap a un esquema social més progressista perdurarà. Ara bé, caldrà estar-hi atents.

Heu estat una persona molt sensible a la cultura. Sou pare d'una actriu i d'un músic reconeguts.

En el camp de la cultura hi ha el perill de supeditar-la, en el futur, si arriba la construcció d'una República, a la benevolència de les institucions. D'altra banda, el futur de la llengua és preocupant. Amb les fórmules de cooficialitat que alguns prediquen podem acabar com el gaèlic a Irlanda.

En general sou optimista.

Ens cal.

“Dono suport a la CUP, però té un radicalisme demagògic que jo retallaria. Estic a la seva dreta”

Tothom es reclama del PSUC, avui. A ells o els seus hereus els heu votat?

Mai. Per greuges històrics impresentables. Vaig ser a l'acte de fundació de Nacionalistes d'Esquerra, però no em va acabar de convèncer. Sempre he estat un pas més enllà. Ara reconec que la cosa ha canviat. Dono suport a la CUP, però té alguns aspectes de radicalisme demagògic que jo retallaria. Estic a la seva dreta. Què hi farem?

L'Europa d'ara, pel que fa a la salut de la democràcia i les llibertats i drets civils per les quals sempre heu maldat, grinyola. La xenofòbia i l'extrema dreta puguen arreu: des de la “socialdemòcrata” i “paradisíaca” Suècia fins a la integrista i conservadora Polònia.

Es tracta d'un efecte més de la crisi general, dels temps convulsos que ens ha tocat viure. Hem vist moviments de caràcter progressista o transformador molt forts -el cas català n'és un exemple!- i autèntics contramoviments de signe invers. A mi el que em preocupa és el totalitarisme dins partits aparentment més civilitzats. El que domina les institucions de l'Estat. És el PP de dreta extrema?